

**Державний Заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

ДО КУРСУ

«Історія туризму»

для самостійної роботи студентів

спеціальності 027 Музеєзнавство, пам'яткознавство

Ліхачова О. Є., кандидат історичних наук, доцент

Методичні рекомендації до курсу «Історія туризму» для самостійної роботи студентів спеціальності 027 Музеєзнавство, пам'яткознавство. – Одеса: ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2019. – 48 с.

Методичні рекомендації призначені для допомоги студентам у вивченні питань, присвячених особливостям виникнення та розвитку туристичної галузі. У методичних рекомендаціях наведені загальні положення щодо вивчення навчальної дисципліни «Історія туризму» та види завдань і форми організації самостійної роботи студентів. Студенти мають змогу ознайомитися із рекомендованою тематикою, з порядком та організацією виконання основних завдань, із вимогами до змісту та оформлення звітів про самостійну роботу, зразками завдань для підсумкового контролю знань, списками рекомендованої літератури та Інтернет-ресурсів.

Друкується згідно з рішенням Вченої ради

Державного закладу «Південноукраїнський національний

педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

(протокол № ... від березня 2019 року)

Рецензенти:

Кандидат історичних наук
доцент кафедри українознавства
Одеської державної академії
Будівництва та архітектури
Соколова Л.С.

Кандидат історичних наук
доцент кафедри українознавства,
історико-правових та мовних дисциплін
Одеського національного морського університету
Левченко В.В.

Зміст

Вступ.....	4
Структура навчальної дисципліни	6
Змістовий модуль 1	8
Подорожі у стародавньому світі.....	8
Змістовий модуль 2	17
Розвиток туризму у Середньовіччі.....	17
Змістовий модуль 3	21
Новий час та початок масового туризму	21
САМОСТІЙНА РОБОТА	28
Індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ).....	30
Методичні рекомендації до написання курсових робіт	33
Орієнтовний список тем курсових робіт	33
Контрольні питання до іспиту	34
Словник термінів до курсу «Історія туризму»	37
Рекомендована література.....	42

Вступ

«Історія туризму» є дисципліною, що вивчає історію подорожей та мандрів з початку їх виникнення, тобто з найдавніших часів існування людської цивілізації, і до сьогодення. Історія туризму своїми коріннями уходить в історію розвитку традицій народів світу, базується на вивченні їх матеріальної та духовної культури. Реконструкція історії зародження та розвитку туризму проливає світло не тільки на історію подорожувань. Вивчення спонукальних мотивів до відвідання нових країн та континентів надає можливості більш детального та повного аналізу економічного розвитку суспільства. Корінний зв'язок цієї дисципліни з фундаментальними знаннями про рівень розвитку науки, техніки, мистецтва, особливості релігійної орієнтації, пам'ятки культурної спадщини, тощо, роблять історію туризму важливим елементом у формуванні знань про історичне минуле. В свою чергу, слід підкреслити і роль самого туризму у розвитку цивілізаційних процесів у різні історичні епохи.

Отже, вивчення історії становлення та розвитку цієї галузі сприятиме формуванню у студентів чіткої уяви про одну з пріоритетних галузей світової економіки, допоможе з'ясувати і об'єктивно оцінити економічний потенціал туризму в Україні. Ця сфера наукових знань представляє не тільки академічний інтерес, але має і виключно важливе прикладне значення. Історія розвитку туризму та туристичної діяльності містить багатий матеріал для історичного та культурно-антропологічного аналізу. В сучасних умовах динамічного розвитку національного та міжнародного туризму знання в області історії подорожувань і культурно-історичних традицій гостинності дозволяє студентам, які обрали для себе професійне майбутнє, пов'язане з музеєзнавством і музейною справою, ефективніше використовувати теоретичні знання на практиці, враховуючи потреби різних соціальних, культурних, релігійних груп. Крім того, ознайомлення з культурно-історичними надбаннями інших народів, великими пам'ятниками природи та

людської діяльності надає додатковий поштовх для досліджень як у сфері регіональної історії, так і на теренах всесвітньої історії людства.

Представлені методичні матеріали мають мету допомогти студентам у сприйнятті лекційного курсу, підготовці семінарських занять та у виконанні різних видів самостійної роботи.

Структурування матеріалів по блоках направлено на поетапне засвоєння матеріалу курсу. Перший змістовий модуль відстежує історію виникнення і становлення подорожив у стародавньому світі. Другий модуль містить матеріали про розвиток туризму в епоху Середньовіччя. Третій змістовий модуль направлений на вивчення туризму у Новий час, а також на розгляд питань про розвиток масового туризму.

Мета навчальної дисципліни «Історія туризму»: ознайомлення студентів з феноменом розвитку туризму і туристичної галузі, формування системи теоретико-практичних знань про чинники виникнення та особливості розвитку туризму в Україні і світі.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Історія туризму» є:

- дослідити мету, завдання та витоки туризму;
- відстежити соціокультурні наслідки розвитку туристичної діяльності;
- проаналізувати його динаміку та особливості розвитку;
- з'ясувати роль туризму у формуванні міжкультурної комунікації;
- відстежити зміни у географії туризму;
- виявити головні причини та наслідки становлення організованого туризму;
- розкрити особливості становлення та розвитку туристичної діяльності на теренах України;
- визначити особливості розвитку туризму в Україні на сучасному етапі;
- проаналізувати загальні риси сучасного міжнародного туризму і визначити роль та перспективи української туристичної галузі.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1												
Подорожі у стародавньому світі												
Тема 1. Виникнення поняття туризм		3	2			2						
Тема 2. Основні етапи та чинники розвитку світового туризму		3	2			2						
Тема 3. Особливості подорожувань у стародавньому світі		3	2			2						
Тема 4. Історичні джерела про розвиток туризму		3	2			2						
Тема 5. Початок подорожувань і перші експедиції		3	2			2						
Тема 6. Роль військових походів у розвитку подорожувань		3	2			2						
Тема 7. Розвиток туризму і подорожувань у Стародавній Греції		3	2			2						
Тема 8. Розвиток туризму у Римі		3	2			2						
Разом за	56	24	16			16						

змістовим модулем 1												
Змістовий модуль 2 Розвиток туризму у Середньовіччі												
Тема 9. Особливості подорожувань в епоху Середньовіччя		4	2			3						
Тема 10. Особливості розвитку туризму в ісламському світі		4	3			3						
Тема 11. Особливості подорожувань за часи Київської Русі		4	3			2						
Разом за змістовим модулем 2	28	12	8			8						
Змістовий модуль 3 Новий час та початок масового туризму												
Тема 12. Туризм в епоху Великих географічних відкриттів та раннього нового часу		3	2			2						
Тема 13. Особливості розвитку туризму в період раннього нового часу		3	2			2						
Тема 14. Землепрохідці та першовідкривачі XVI – XVII ст.		3	2			2						
Тема 15. Дослідницькі експедиції XVIII ст. на території		3	2			2						

Євразії												
Тема 16. Дослідницькі експедиції XIX ст. на території Євразії		3	2			3						
Тема 17. Розвиток туризму у XVIII - на початку XIX ст.		3	2			3						
Разом за змістовим модулем 3	44	18	12			14						
Усього годин	128	54	36			38						
Модуль 2												
ІНДЗ	22											
Усього годин	150	54	36			38						

Змістовий модуль 1

Подорожі у стародавньому світі

Тема 1. Виникнення поняття туризм

Виникнення основних понять з історії туризму: «подорож», «прочанство», «туризм». «гостинність». Основні чинники виникнення подорожив і туризму. Вплив соціальних демографічних, міграційних процесів на виникнення туризму. Роль економічних та географічних та екологічних особливостей розвитку країн на становлення туристичної сфери. Роль політичних та мотиваційних чинників. Взаємозв'язок вивчення історії туризму зі знаннями у сфері географії, літератури, релігієзнавства, економіки, правознавства, філософії. Науково-технічний прогрес як важливий елемент розвитку туристичної сфери. Особливості історіографії «Історії туризму».

Контрольні питання до теми:

Назвіть передумови розвитку подорожувань.

Визначте основні чинники виникнення туризму.

Назвіть основні винаходи, які зіграли важливу роль у розвитку подорожей.

Назвіть історичні джерела, на яких базується вивчення курсу «Історія туризму».

Розкажіть про основні етапи вивчення історії туризму у вітчизняній та зарубіжній літературі.

Чому історія туризму є частиною світової культури ?

Визначте поняття: переміщення, подорож, прочанство, туризм, гостинність.

Додаткова література

Биржаков М.Б. Введение в туризм. – Спб:Издательский дом "Герда", 2000. - 192 с.

Войтов В.И. Океанские дороги человечества. – М. : Наука, 1994г. - 79 с.

Зорин И.В., Квартальнов В.А. Энциклопедия туризма. – М.: Финансы и статистика, 2003. - 368 с.

История древнего мира / под. ред. И.М.Дьяконова. – М. М.: Наука: ГРВЛ, 1989. – 470 с.

Кудинов Б.Ф. Из истории развития туризма. М. : Профиздат, 1989. – 64 с.

Шаповал Г. Ф. История туризма. – Минск: «Экоперспектива», 1999. – 304с.

Тема 2. Основні етапи та чинники розвитку світового туризму

Історичні зміни у мотивації подорожей, способу подорожей і розвитку транспортних засобів, кількості подорожуючих і охопленні туризмом різних верств населення. Чотири основні етапи розвитку туризму.

Початковий етап: з давніх часів – до 1841 року; другий етап: становлення туризму як галузі: з 1841 р. до 1914 р.; третій етап: формування індустрії туризму: після закінчення Першої світової війни – 1945 р; Четвертий етап: монополізація туристичної індустрії: 1945 р. – до наших днів. Характер подорожей на першому етапі розвитку. Види подорожей на цьому етапі, їх класифікація за засобами пересування (пішохідні мандрівки; з

використанням транспортних засобів). Поділ подорожей за мотивами (пізнавальні, розважальні, оздоровчі, торгові, дослідницькі, прочанство, військові походи, морські експедиції. Суспільні функції туризму (пізнавальна, економічна, соціокультурна, оздоровча, політична, виховна).

Контрольні питання до теми:

Назвіть мотиваційні чинники, які сприяли розвитку туризму.

Охарактеризуйте особливості кожного з етапів розвитку туризму.

Розкажіть про основні транспортні засоби першого періоду, зверніть увагу на їх генезис.

Охарактеризуйте розвиток видів туризму за мотиваційними принципами.

При характеристиці суспільних функцій туризму визначте пріоритетні хронологічні рамки та географічні напрямки.

Визначте поняття: мотивація подорожей, індустрія туризму, монополізація, похід, експедиція, соціокультурна функція.

Додаткова література

Вишневська О.О. Феномен туризму у сучасному соціокультурному просторі. – Миколаїв : Вид-во І.Гудим, 2009. - 248 с.

Зеленін С.М. Основи туризму. – К.: Здоров'я, 1975. – 240 с.

Биржаков М.Б. Введение в туризм. – СПб:Издательский дом "Герда", 2000. - 192 с.

Остапчук В.В. Історія туризму:навчальний посібник. – Ніжин. К.: Альтерпрес, 2008. – 354 с.

Тема 3. Особливості подорожувальництва у стародавньому світі

Розвиток торгівлі і грошового обміну як основні чинники розвитку туризму на Середньому і Далекому Сході та Середземномор'ї. Розвиток подорожувальництва з метою торгівлі, комерції, релігії, лікування, навчання у давніші часи. Подорожі з метою вивчення нових територій. Накопичення географічних культурних свідчень про різні регіони. Робота Джафара

Джафарі «Феноменологія туризму» та основні чинники розвитку туристичної галузі.

Контрольні питання до теми:

Розкажіть про генезис системи грошового обігу у стародавні часи

З'ясуйте та позначте на контурних картах розвиток інфраструктури перших торгових шляхів.

Назвіть історичних діячів, які мали вплив на розвиток туризму, окресліть їх внесок у становлення цієї сфери.

Якою є культурно-історична роль перших кам'яних шляхів?

Визначте поняття: феноменологія туризму, шовковий шлях, Апієва дорога, Фламінієва дорога, царські та сакральні дороги.

Додаткова література

Голубчик М. М. История географии. – Смоленск: СГУ, 1998. - 224 с.

Зеленін С.М. Основи туризму. – К.: Здоров'я, 1975. – 240 с.

Квартальнов В.А. Туризм. – М. : Финансы и статистика, 2002. - 320 с.

Остапчук В.В. Історія туризму:навчальний посібник. – Ніжин. К.: Альтерпрес, 2008. – 354 с.

Тема 4. Історичні джерела про розвиток туризму

Стародавні джерела про розвиток подорожувань. Подорож у стародавніх текстах та епосах. Труди Геродота (V ст. до н. е.) Страбона (63 р. до. н.е.-20 р. н.е.), Клавдія Птоломея (90-168 рр. н.е.). Перші мореплавці та подорожники: Фінікія, Крит, Стародавній Єгипет. Їх внесок у розвиток туризму. Військові походи як чинники накопичення знань і розвитку туризму. Військові походи Саргона Великого (Давнього), царя Ашурбаніпала та царя Вавилонії Навуходоносора II. Походи епохи Перської держави Ахемідів. Військові походи царя Кира II, перського царя Ксеркса I. Розвиток туристичної інфраструктури у стародавньому світі.

Контрольні питання до теми

Якою була роль фінікійців у становленні туризму

Якою була географія мандрів стародавніх єгиптян?

З якою метою єгиптяни здійснювали мандри у країну Пунт?

Якою була роль подорожей в становленні Шумерської цивілізації?

Якою була роль Вавилону як осередку стародавніх подорожей

Визначте поняття: міфологічні подорожі, полководці-першовідкривачі

Додаткова література

Геродот. История / Перевод и примечания Г. А. Стратановского. Под общей ред. С. Л. Утченко. – М. : Наука. – 1972. – 600.

Зорин И.В., Квартальнов В.А. Энциклопедия туризма. – М.: Финансы и статистика, 2003. - 368 с.

История древнего мира / под. ред. И.М.Дьяконова. – М. М.: Наука: ГРВЛ, 1989. – 470 с.

Кудинов Б.Ф. Из истории развития туризма. М. : Профиздат, 1986. – 345 с.

Остапчук В.В. Історія туризму:навчальний посібник. – Ніжин. К.: Альтерпрес, 2008. – 354 с.

Страбон. География в 17 книгах / Перевод статьи и комментарии Г. А. Стратановского. – М. : Наука, 1994. – 416 с.

Тема 5. Початок подорожуваль і перші експедиції

Розвиток подорожей у Фінікії, Криті, Єгипті. Наявність водних шляхів як чинник розвитку подорожей. Особливості кораблебудування. Перші мореплавні експедиції у Середземному морі III тис. до н.е.. Мандри населення острова Крит. Розвиток Крито-Микенської цивілізації XVII – XVI ст. до н.е. Успіхи критян в суднобудуванні. Зародження морських подорожей на межі III – II тис. до н.е. XXIV – XXIII ст. до н. е. - епоха Стародавнього царства (2800 – 2250 рр. до н. е.) у Єгипті будівництво каналу, що з'єднав дельту Ніла із Червоним морем та його роль у розвитку туризму. Активний розвиток сухопутних шляхів. Торгівельні подорожі до Червоного моря, в країни Аравійського півострова, Індію, у країни Східної Африки. Експедиція, організована царицею Хатшепсут. Суднобудування у фінікійців. Відкриття

Балеарських островів, Іспанії. Заснування колоній – Гадір, Кадіс, Утіка і Карт-Хадашту (Карфагену).

Контрольні питання до теми:

Якою була роль морських мандрів у соціокультурному розвитку стародавнього світу.

Розкажіть про еволюцію морських суден та їх роль у освоєнні нових територій.

Розкажіть про торговельні експедиції до країн Аравійського півострова, Індії та у країни Східної Африки.

Де та коли був заснований Карфаген. Якою була його роль в історії подорожей?

Позначте на контурній карті основні маршрути морських шляхів фінікійців

Визначте поняття: Крито-Микенська цивілізація, морська миля, пункт призначення, колонія, метрополія.

Додаткова література

Войтов В.И. Океанские дороги человечества. – М. :Наука, 1994.- 79 с.

Воронова Л.П. История туризма и гостепреимства. - М. : ФАИР-ПРЕСС, - 2004. – 304 с.

Геродот. История / Перевод и примечания Г. А. Стратановского. Под общей ред. С. Л. Утченко. – М. : Наука. – 1972. – 600.

Гришин Ю.А. История мореплавания. – М. Издательство: Транспорт, 1972. - 159 с.

Зорин И.В., Квартальнов В.А. Энциклопедия туризма. – М.: Финансы и статистика, 2003. - 368 с.

Страбон. География в 17 книгах / Перевод статьи и комментарии Г. А. Стратановского. – М. : Наука, 1994. – 416 с.

Ландстром Б. Корабли фараонов. – М. : Судостроение, 1976. – 505 с.

Тема 6. Роль військових походів у розвитку подорожувань

Міграційні процеси в епоху стародавнього світу та їх вплив на військові конфлікти. Їх сприяння надбанню нових знань в сфері культури, побуту, традицій, розвитку торгівлі. Походи Саргону Великого (Давнього) (2316 – 2261 рр. до н.е.). Складені в його правління карт і планів описуючих Дворіччя. Діяльність цар Ашурбаніпала (668 – прибіл. 627 рр. до н.е.) - царя Ассирії. Цар Вавилонії Навуходоносор II (605 – 562 рр. до н.е.). та будівництво. Дороги процесій, Вісячих садів Семіраміді і їх вплив на історію подорожувань. Період царювання Дарія I (522 – 489рр. до н.е.) і розвідувальна експедиція по річці Інд і Індійського океану. Ксеркс I (486 – 465 рр. до н.е.) і його сприяння морській справі. Будівництво каналу у Халкідіках. Східний похід Олександра Македонського (356 – 323 р. до н.е.). Завоювання Єгипту, Месопотамії, Середньої Азії, поширенню культури еллінізму та розвиток туризму.

Контрольні питання до теми:

Розкажіть про роль міграційних процесів у освоєнні нових територій.

Які мотиви були основними для військових походів в Ассирії та Вавилоні.

Розкажіть про Східний похід Олександра Македонського.

Позначте на контурній карті маршрути військових походів Дарія I та Ксеркса I.

Визначте поняття: Дворіччя, дорога процесій, культура еллінізму

Додаткова література

Ариан. Поход Александра / Пер. М. Е. Сергеенко. Вступ. ст. О. О. Крюгера. – М.: Наука, - 366 с.

Воронова Л.П. История туризма и гостепреимства. - М. : ФАИР-ПРЕСС, - 2004. – 304 с.

Зорин И.В., Квартальнов В.А. Энциклопедия туризма. – М.: Финансы и статистика, 2003. - 368 с.

История древнего мира / под. ред. И.М.Дьяконова. – М. М.: Наука: ГРВЛ, 1989. – 470 с.

Сыма Цянь. Исторические записки. / Пер. с китайского, комментарий под ред. А.Р. Вяткина – М.: Восточная литература, 2001. - 415 с.

Тема 7. Розвиток туризму і подорожувань у Стародавній Греції

Загальна характеристика Античності. Особливості розвитку подорожувань у Стародавній Греції. Подорож грека Скилак (VI ст. до н. е.) до Інду і берегів Аравійської затоки і Червоного моря. Плавання грека Піфея з Масалії (Марсель) по Атлантичному океану, уздовж західного узбережжя Європи у другій половині IV в. до н.е. (між 350 й 320 рр. до н.е.). Роль видатних філософів, істориків, географів. Створення наукової основи туризму Діяльність астронома, математика, географа і філософа Ератосфена (прибл. 276 – 194 рр. до н. е.). Роль Олександрійської бібліотеки у зборі та розповсюдженні знань про інші країни. Зародження у Греції курортології та лікувального туризму. Храми Асклепія – (V – IV ст. до н. е.) як важливі центри лікувального туризму. Поширення паломництва. Роль храму Аполлона в Дельфах у розвитку туризму. Розвиток спортивного туризму. Олімпійські ігри як важливий чинник розвитку туризму та туристичної інфраструктури.

Контрольні питання до теми:

Які види туризму існували у Стародавній Греції?

Розкажіть про міфологічних героїв-мандрівників.

Назвіть відомих грецьких мандрівників та охарактеризуйте основні напрямки їх подорожей.

Розкажіть про роль Олімпійських ігор у формуванні культури спортивного туризму.

Визначте поняття: наукова основа туризму, філософія туризму, курортологія, бальнеологія, релігійний туризм.

Додаткова література

Авадяева Е.Н., Зданович Л.И. 100 великих мореплавателей. – М.: Статус, 2000. – 512 с.

История древнего мира / под. ред. И.М.Дьяконова. – М. М.: Наука: ГРВЛ, 1989. – 470 с.

Магидович И.П.Очерки по истории географических открытий. – М.: Учпедгиз, 1957. – 752 с.

Фрадкин Н.Г. Географические открытия и научное познание Земли. – М. : Мысль, 1992. -. 134 с.

Устименко Л.М. Історія туризму: навчальний посібник. – К.: Альтерпрес, 2008. - 320 с.

Тема 8. Розвиток туризму у Римі

Видовищні заходи в Римській імперії та популяризація подорожей. Свята Діоніса, театри; циркові ігри, бої гладіаторів. Розвиток у Стародавньому Римі лікувального туризму (бальнеологічний курорт Цивітас Аурелія Аквензіс, термальні джерела біля Неаполя (острів Іск'я, курорт Акве-Альбуле, римське поселення Аквінкум (Aquincum)).Значний розвиток освітнього туризму в Стародавньому Римі: Афіни і острів Родос. Вплив розмірів Римської імперії на розвиток подорожувань. Розвиток картографії. Певтінгєрова таблиця. Поява перших путівників (опис 7 чудес світа, складений греком Антипатром із Сідона у II ст. до н. е.).

Контрольні питання до теми:

Розкажіть про особливості та мотиви подорожей у Стародавньому Римі.

Охарактеризуйте основні види туризму у Римі та їх особливості.

Розкажіть про перших теоретиків туристичної галузі.

Розкажіть про відомі осередки туризму у Римі.

Позначте на контурній карті: маршрути плавань Неарха та Піфея.

Визначте поняття: олімпіонік, мансіон, карпенти, реди, табулярії.

Додаткова література

Абрамов В.В., Тонкошкур М.В. История туризма. – Х.: ХНАГХ, 2005. – 294 с.

Гацунаев Н.К. Географы и путешественники. – М.: Рипол Классик, 2001. – 576 с.

Дитмар А.Б. От Птолемея до Колумба. – М.: Мысль, 1989.- 254 с.

Змістовий модуль 2

Розвиток туризму у Середньовіччі

Тема 9. Особливості подорожувань в епоху Середньовіччя

Причини втрати розмаїття видів туризму в епоху раннього Середньовіччя. Християнська релігія та її вплив на подальший розвиток туризму у Європі. Ірландські місіонери і мореплавці. Роль Скандинавських мореплавців у відкритті нових земель. Ейрік Рудий (прибл. 950 – прибл. 1002 рр.) і відкриття Гренландії. Лейф Щасливий – та його подорож до земель, на американському узбережжі. Розвиток релігійних поїздок у період Середньовіччя. Діяльність Фа Сяня і його подорож до Індії. Початок паломництва в християнстві. Свята Олена (255 – 330 рр.) і поширення паломництва у Візантійській імперії. Відвідування місцевих християнських святинь (мале паломництво) і велике паломництво (релігійні подорожі в Рим, Венецію, Константинополь і до Гроба Господня в Єрусалимі). Створення лицарського Ордену госпітал'єрів (іоаннітів) для організації допомоги прочанам. Роль університетів у розповсюдженні традицій освітнього туризму. Розвиток готельного господарства у пізньому Середньовіччі. Створення «Союзу хазяїв готелів».

Контрольні питання до теми:

З'ясуйте, які чинники сприяли розвитку туризму у Середні віки.

Розкажіть про особливості лікувального туризму у Середньовіччі.

Проаналізуйте особливості підходів до пошуку шляху до Індії.

Розкажіть про активізацію міжнародної торгівлі за часи вікінгів та про її роль у розвитку подорожей.

Визначте поняття: середньовіччя, місіонер, вікінги, волок, госпіталь, пілігрим, норман.

Позначте на контурній карті: «шлях із варяг у греки», «бурштиновий шлях», «Великий шовковий шлях», «нормандська теорія»

Додаткова література

Абрамов В.В., Тонкошкур М.В. История туризма. – Х.: ХНАГХ, 2005. – 294 с
Город в средневековой цивилизации Западной Европы // Средние века. Вып. 62. - М., 2001. - С. 238-246.

Соколова М.В. История туризма . - М.: Мастерство, 2002.- 352 с.

Туризм, гостеприимство, сервис: Словарь-справочник. /Под ред. Г. А. Аванесова, Л. П. Воронкова, В. И. Маслов, А. И. Фролов. - М.: Аспект Пресс, 2002. - 367 с.

Уокер Джон Р. Введение в гостеприимство: Учеб. Пособие / Пер. с англ. [В.Н. Егорова]. – М. : ЮНИТИ-ДАНА. – 735 с.

Тема 10. Особливості розвитку туризму в ісламському світі

Виникнення мусульманської релігії і її сприяння створенню арабського Халіфату. Активний розвиток торгівлі у Середземному і Червоному морях, Індійському океані, Індією та Китаєм. Відомі арабські мандрівники. Аль-Мсуді і його подорож до Ірану, Індії, Китаю, Аравії, Закавказзя, Північної Африці. Аль-Макдісі – арабський енциклопедист і його подорож до країн Сходу, «Книгу походження і хронології». Подорожі Ахмада Ібн Фадлана і відомості про народи Середньої Азії. Діяльність найвідомішого арабським мандрівником Середньовіччя – Абу Абдаллах Мухаммад ібн Абдаллах Аль-Лаваті ат-Танджи Ібн Батути (1304 – 1368 рр.). Абу Алі Ібн Сіна (Авіценна) і його «Медичний канон» : спеціальна глава режиму подорожуючих.

Паломництво в ісламському світі. Хадж у Мекку та Медину. Продовження традиції лікувальних поїздок.

Контрольні питання до теми:

Розкажіть про роль ісламу у розвитку мандрівництва.

З'ясуйте основні чинники, які мали вплив на розвиток відношень між Заходом та Сходом.

Розгляньте діяльність відомих мандрівників Сходу, визначте основні напрямки їх експедицій.

Розкажіть про паломництво як один з найважливіших факторів розвитку туризму на Сході.

Визначте поняття: Арабський халіфат, «Медичний канон», хіджра, ісламські паломники, Кааба, хадж.

Позначте на контурній карті: центри ісламського паломництва, шляхи подорожей відомих мандрівників Сходу (Аль-Мсуді, Ахмада Ібн Фадлана, Ібн Батути)

Додаткова література

Абрамов В.В., Тонкошкур М.В. История туризма. – Х.: ХНАГХ, 2005. – 294 с
Город в средневековой цивилизации Западной Европы // Средние века. Вып. 62. - М., 2001. - С. 238-246.

Гацунаев Н.К. Географы и путешественники. – М. : «Рипол Классик», 2001 . – 576.

Келлерман Б. По персидским караванным путям / Пер. с нем. Р. Ландау. – М.-Л.: Земля и фабрика, 1930. – 132 с.

Магидович И.П., Магидович В.И. Очерки по истории географических открытий: В 5 т. – 3-е изд. – М.: Изд-во: М.: Просвещение, 1982 – 1986. – 728 с.

Тема 11. Особливості подорожувань за часи Київської Русі

Міграційні процеси та їх вплив на велике розселення слов'ян. Особливості географічного положення в Київській Русі. Розвиток торгівлі та її вплив на розвиток подорожей. Запровадження християнства та його вплив на зростання внутрішнього та зовнішнього паломництва. Паломництво у Палестину, Царьград (Константинополь), на гору Афон. Одне з перших подорожувань – паломництво преподобного Антонія – засновника Києво-Печерського монастиря і першого ігумена Києво-Печерського монастиря

Варлаамау Святу Землю в 1062 р. Опис подорожі ігумена Данило (друга половина XI – початок XII ст.). Відвідування ним Палестини. «Ходіння ігумена Данила у Святімісця» цінне історичне джерело. Відвідування Ігуменом Данилою Криту Родосу, Кіпру, берегів Йордану. Перша жінка паломниця в Єрусалим - преподобна Єфросинія Полоцька. Активізація паломництва і його сприяння зародженню готельної справи на Русі. Гостинні двори – «торжиці». Будівництво поштового тракту з Москви в Київ. Початок та середина XIII ст. - навала монголо-татарських військ на Київську Русь та особливості подорожей у цей час. Подорож у 1468 р. тверського купця Афанасія Нікітіна в Індію. Його записки - «Ходіння за три моря».

Контрольні питання до теми:

Розкажіть про Давньоруську державу у період Середніх віків.

Розкажіть про основні чинники розвитку мандрівництва за часи Київської русі.

Розкажіть про перших мандрівників цього часу, з'ясуйте маршрути та цілі їх подорожей.

Розкрийте основні тенденції у розвитку системи гостинності за часи Київської Русі.

Проаналізуйте твір «Ходіння за три моря».

Визначте поняття: Київська Русь, ходіння, православне паломництво, торжиці, югра, ізгонні книги.

Позначте на контурній карті: маршрут А. Нікітіна та ігумену Данили.

Додаткова література

Абрамов В.В., Тонкошкур М.В. История туризма. – Х.: ХНАГХ, 2005. – 294 с

Толочко П. П. Київська Русь. – К.: Абрис, 1996. – 360 с.

Муромов И. Л. 100 великих путешественников. – М.: Вече, 2003. - 120 с.

З історії вітчизняного туризму: Зб. наук. ст. – К.: ФПУ, Ін-т туризму, 1997. – 280 с.

Гацунаев Н.К. Географы и путешественники. – М. : «Рипол Классик», 2001 . – 576 с.

Авадьяева Е.Н., Зданович Л.И. 100 великих мореплавателей. – М. : Вече, 2000. – 131с.

Змістовий модуль 3

Новий час та початок масового туризму

Тема 12. Туризм в епоху Великих географічних відкриттів та раннього нового часу

Португальські дослідники і мореплавці та їх вплив на розвиток подорожей у Європі. Перша морська експедиція португальців - перетин Гібралтарської протоки та обстеження західного узбережжя Марокко, у 1412 р.. Експедиція під керівництвом Бартоломео Діаша (прибл. 1450 – 1500 рр.). Експедиція під керівництвом Васко да Гами (1469 – 1524 рр.). 1498 р. і початок активної морської торгівлі Португалії з Індією. Військова експедиція під керівництвом Педро Алвареша Кабрала (1467/68 – 1520 рр.). Відкриття Америки. Конкіста та її роль у розвитку подорожувань в Новому світі. Діяльність перших конкістадорів. Експедиція Васко Нун'єс де Бальбоа (прибл. 1475 – 1517 рр.), і Ернандо Кортеса (1485 – 1547 рр.). Освоєння Південної Америки: Алонсо Гарсія, Франсіско Пісарро (1468 – 1541 рр.), Гонсало Хіменес де Кесада.

Контрольні питання до теми:

Розкрийте основні причини Великих географічних відкриттів.

Розкажіть про внесок Бартоломео Діаса та Васко да Гами у розвиток мандрівництва.

Проаналізуйте діяльність та морські плавання Христофора Колумба.

Розкажіть про походи конкістадорів та їх відкриття.

Розкажіть про плавання Ф. Магеллана та підтвердження наукової теорії.

Визначте поняття: Великі географічні відкриття, Новий світ, конкістадор.

Позначте на контурній карті: шляхи видатних першовідкривачів – Х. Колумба та Ф. Магеллана.

Додаткова література

Альперович М.С., Слезкин Л.Ю. История Латинской Америки с древнейших времен до начала XX века. – М. : Высшая школа, 1981. — 299 с.

Авадьяева Е.Н., Зданович Л.И. 100 великих мореплавателей. – М. : Вече, 2000. – 131с.

Галич М. История доколумбовых цивилизаций. – М. : Вече, 2008. - 448 с.

Дитмар А.Б. От Птолемея до Колумба. – М.: Мысль, 1989.- 254 с.

История средних веков/Под. ред.. С.П. Карпова. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 2003. - 640 с.

Тема 13. Особливості розвитку туризму в період раннього нового часу

Відкриття Фернана Магеллана. Дослідницькі експедиції голландців. Початок пошуку північно-східного і північно-західного шляхів із Атлантичного океану у Тихий. Роль створення у 1602 р. в Голландії Ост-Індської компанії в розвитку нових шляхів для мандрів. Капітан Абель Тасман (1603 – 1659 рр.) і його морські експедиції. Відкриття островів Тасманія (Вандименова земля), Нова Зеландія, архіпелаги Тонга та Фіджі. Відкриття нового морського шляху з Індійського океану в Тихий океан, між Австралією та Антарктидою. Вивчення північно-західного узбережжя Австралії, Курильських островів, узбережжя Японії. Поширення голландської експансії і окремі купці, що організовували власні експедиції. Ідея пошуку шляху в Тихий океан з Атлантичного в обхід Магелланової протоки - голландський купець Ісаак Ле-Мер і організована ним у 1615 р. експедиція . Відкриття південної точки Американського континенту – мису Горн. Діяльність англійських мореплавців. Френсіс Дрейк. Французькі мореплавці епохи великих географічних відкриттів - Жак Картьє (1491 – 1557 рр.). Перша французька кругосвітня експедиція під керівництвом Луї Антуана Бугенвіля.

Контрольні питання до теми:

Розкажіть про основні чинники розвитку туризму у Новий час.

Назвіть основні види подорожей та основні маршрути мандрів.

Розгляньте особливості розвитку інфраструктури подорожей.

Розгляньте особливості освоєння Чорного континенту.

Розкажіть про роль піратства у розвитку подорожувань.

Визначте поняття: атлас, сефард, ашкеназі, карнавал, капери, Ост-Індська кампанія.

Позначте на контурній карті: маршрути видатних мореплавців (Абеля Тасмана, С. Кабота, Г. Гудзона, Дж. Кука)

Додаткова література

Дитмар А.Б. От Птолемея до Колумба. – М.: Мысль, 1989.- 254 с.

Авадяева Е.Н., Зданович Л.И. 100 великих мореплавателей. – М. : Вече, 2000. – 131с.

Устименко Л.М. Історія туризму: навчальний посібник. – К.: Альтерпрес, 2008. - 320 с.

Магидович И.П., Магидович В.И. Очерки по истории географических открытий: В 5 т. – 3-е изд. – М.: Изд-во: М.: Просвещение, 1982 – 1986. – 728 с.

Гацунаев Н.К. Географы и путешественники. – М. : «Рипол Классик», 2001 . – 576 с.

Тема 14. Землепрохідці та першовідкривачі XVI – XVII ст.

Освоєння нових земель – експедиції до Сибіру. Завоювання отамана Єрмака Тимофійовича і дослідження в 1581 – 1584 рр. басейну ріки Обь. Експедиція Семена Іванович Дежньова з 1638 по 1671 рр. і продовження вивчення Сибіру. Освоєння Сибіру і експедиції мандрівників-землепрохідців: Івана Юрійовича Москвітін. Відкриття Охотського моря. Михайло Васильович Стадухін і відкриття шляху від Охотського острогу до Східносибірського моря, відкриття річки Колима. Експедиції Івана Івановича Реброва, Іллі Перфіл'єва – відкриття ріки Яна. Дослідження байкальського

регіону в середині XVII ст. Подорож Тимофія Булдакова у 1649 р. по льодах Східносибірського моря. Подорож у Приамур'я і діяльність Василя Даниловича Пояркова. Експедиція Єрофія Павловича Хабарові. Дослідження Камчатки. Складання креслень та атласів Сибіру.

Контрольні питання до теми:

Розкажіть про розвиток туризму з торгівельною метою.

Розкажіть про перші експедиції до Сибіру.

Визначте роль Єрмака у освоєнні цього регіону.

Розкажіть про роль першопрохідців у розвитку різних видів туризму.

Розкажіть про процес картографування Сибіру та Далекого Сходу.

Визначте поняття: путівник, тес, ушкуї, землепроходець

Позначте на контурній карті: експедиційні маршрути Єрмака, С. Дежньова, В. Пояркова, Є. Хабарова.

Додаткова література

Авадяева Е.Н., Зданович Л.И. 100 великих мореплавателей. – М. : Вече, 2000. – 131с.

Устименко Л.М. Історія туризму: навчальний посібник. – К.: Альтерпрес, 2008. - 320 с.

Магидович И.П., Магидович В.И. Очерки по истории географических открытий: В 5 т. – 3-е изд. – М.: Изд-во: М.: Просвещение, 1982 – 1986. – 728 с.

Гацунаев Н.К. Географы и путешественники. – М. : «Рипол Классик», 2001 . – 576 с.

Мирошникова В.В., Мирошников В. В. 100 знаменитых путешественников. – Харьков: Фолио, 2004. – 512 с.

Тема 15. Дослідницькі експедиції XVIII ст. на території Євразії

Розвиток подорожей у XVIII ст. в період правління Петра I. Будівництво портів, активізація досліджень на сході Азії. Діяльність мореплавця Вітуса Берингу (1680 – 1741 рр.) Перша Камчатська експедиція 1728 р. 1732 р. і рішення про організацію Другої Камчатської експедиції, що

згодом була названа Великою Північною. Роль великих промисловців в освоєнні нових територій. Діяльність Сави Лошкіна на Новій Землі. Якутський купець Іван Ляхов - відкриття у 60-і рр. XVIII ст. у Північному Льодовитому океані ряда островів. Освоєння Північноамериканського узбережжя і діяльність промисловця Григорія Івановича Шеліхова (1747 – 1795 рр.). Створення Російсько-Американська компанія, її внесок у розвиток подорожей.

Контрольні питання до теми:

Дослідіть роль походів Петра I у освоєнні нових земель.

Дослідіть основні етапи освоєння Камчатки.

Розкажіть про роль купців у засвоєнні Сибіру та Прибайкалля.

Дослідіть історію створення Російсько-Американської компанії та її роль в освоєнні регіону.

Визначте поняття: Азовські походи Петра I, Камчатська експедиція, купецький туризм, Російсько-Американська компанія.

Позначте на контурній карті: експедиційні маршрути Першої та Другої Камчатської експедиції.

Додаткова література

Муромов И.Л. 100 великих путешественников. – М.: Вече, 2003. – 656 с.

Магидович И.П., Магидович В.И. Очерки по истории географических открытий: В 5 т. – 3-е изд. – М.: Изд-во: М.: Просвещение, 1982 – 1986. – 728 с.

Соколова М.В. История туризма. – М. : Мастерство, 2002. - 352 с.

Устименко Л.М. Історія туризму: навчальний посібник. – К.: Альтерпрес, 2008. - 320 с.

Тема 16. Дослідницькі експедиції XIX ст. на території Євразії

Організація першого кругосвітнього плавання – 1803 – 1806 рр. і діяльність Івана Федоровича Крузенштерна. Діяльність мореплавців Василя Михайловича Головніна, Отто Євстаф'євича Коцюбу, Михайло Петровича Лазарева і Фадейя Фадейовича Беллінсгаузена. Відкриття нового материка –

Антарктиди. Геннадій Іванович Невельської і дослідження Сахаліну. Експедиції Петра Федоровича Анжу, Петра Кузьмича Пахтусова, Степана Осиповича Макарова, Михайла Францевича Рейнеке, Івана Дем'яновича Черського (1845 – 1892 рр.). Активізація досліджень Середньої і Центральної

Азії. Петра Петровича Семенова Тянь-Шанського і відкриття гірського масиву Хан-Тенгри. Микола Михайлович Пржевальський і здійснення ряду експедицій вглиб Центральної Азії Експедиції Михайла Васильовича Певцова і три експедиції по Джунгарії, Монголії, Гобі, Кашгарії. Наукові експедиції Григорія Миколайовича Потаніна, Григорія Юхимовича Грумм-Гржимайло (Грум-Гржимайло). Внесок у розвиток подорожей і дослідження Центрально-азійського регіону: Микола Олексійович Северцов, Володимир Опанасович Обручев, Іван Васильович Мушкетов, Петро Олексійович Кропоткин, Олексій Павлович Федченко. Українські мандрівники ХІХст. : діяльність Єгора Петровича Ковалевського і Миколи Миколайовича Міклухо-Маклая.

Контрольні питання до теми:

Розкажіть про особливості організації першого кругосвітнього плавання.

Дослідіть особливості відкриття Антарктиди.

Розгляньте дослідження Сахаліну Геннадієм Івановичем Невельським.

Охарактеризуйте особливості активізації досліджень Середньої і Центральної Азії.

Розкажіть про експедиції Семенова Тянь-Шанського і Миколи Михайловича Пржевальського.

Розкажіть про основні маршрути досліджень Центральної Азії.

Проаналізуйте внесок українських дослідників у розвиток туризму у центральній Азії.

Визначте поняття: Середня та Центральна Азія,

Позначте на контурній карті: маршрути експедицій Єгора Петровича Ковалевського і Миколи Миколайовича Міклухо-Маклая.

Додаткова література

Магидович И.П., Магидович В.И. Очерки по истории географических открытий: В 5 т. – 3-е изд. – М.: Изд-во: М.: Просвещение, 1982 – 1986. – 728 с.

Соколова М.В. История туризма. – М. : Мастерство, 2002. - 352 с.

Устименко Л.М. Історія туризму: навчальний посібник. – К.: Альтерпрес, 2008. - 320 с.

Тема 17. Розвиток туризму у XVIII ст. на початку XIX ст.

Поняття масовості та доступності як основні ознаки появи сучасного туризму. Розвиток науки і техніки, інженерні винаходи які сприяли розвитку туристичної галузі. 1784 р. – винахід англійського науковця Джеймса Ватта (1736 – 1819) універсального теплового двигуна. Застосування гребного колеса у суднобудівництві, започатковане Робертом Фултоном (1765 – 1815 рр.). Поняття «транспортної революції» та її роль у розвитку подорожувань.

Колісні теплоходи і їх роль в активізації робіт зі створення нових сухопутних транспортних засобів. Початок ери паровозобудування. Розвиток транспортних засобів і їх сприяння активізації перевезень. Створення перших екскурсійних фірм. Діяльність Роберта Смарта.

Контрольні питання до теми:

Якими були характерні риси мандрівництва на початку XIX ст.?

Який вплив мала промислова революція на розвиток туризму у Європі.

Розкажіть про найважливіші транспортні винаходи початку XIX ст.

Розкажіть про розвиток гостинності на початку XIX ст.

Проаналізуйте роль ресторанного бізнесу для розвитку туризму.

Визначте поняття: гастрономічний туризм, транспортна революція, екскурсія, вокзал.

Позначте на контурній карті: перші залізничні шляхи

Додаткова література

Кудинов Б.Ф. Из истории развития туризма. – М.: Профиздат, 1986. – 345 с.

Уокер Дж. Р. Введение в гостеприимство . / пер. с англ.. В. Егорова. - М.: Юнити-Дана, 2012. - 736 с.

Немоляева М., Ходорков Л. Международный туризм: вчера, сегодня, завтра. – М. : Междунар. отношения, 1985. - 174 с.

Крючков А. А. История международного и отечественного туризма. – М. Высш. шк. по туризму и гостинич. хоз-ву., 1999. – 93 с.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Мета роботи полягає в набутті навичок самостійного дослідження з подальшим оформленням набутого матеріалу (наукове повідомлення, складання мапи). Слід зазначити, що питання для самостійної роботи підібрані таким чином, щоб при їх виконанні студент був спроможний скористатися набутими теоретичними знаннями з лекційного курсу та курсу семінарських занять. У свою чергу, розгляд та аналіз тем для самостійного дослідження надають можливості більш глибокого дослідження основних етапів розвитку туризму.

Завдання: протягом вивчення курсу студент повинен дослідити наступні теми:

№	Назва теми	Історичні мапи (+), наук. повід.	Кількість годин	
			денн е	заочне
1.	Особливості становлення курортології та лікувального туризму у Стародавній Греції	наук. повід.	1	
2.	Розвиток подорожей на Стародавньому Сході : Індійська цивілізація.	наук. повід.	1	
3.	Розвиток подорожей у Китаю.	наук. повід.	1	
4.	Грецька колонізація та розвиток туризму	наук. повід.	1	
5.	Скандинавські саги про туризм та мандрівництво	наук. повід.	1	
6.	Розвиток туризму у Арабському та Кордовському халіфатах	наук. повід.	1	

7.	Слов'янські літописи про розвиток мандрівництва.	наук. повід.	1	
8.	Виникнення легенди про країну Ельдорадо та історія її пошуків	наук. повід.	1	
9.	Культурна спадщина доколумбової Америки	наук. повід.	1	
10.	Розвиток туризму у Османській імперії	наук. повід.	1	
11.	«Устав народних училищ» (1780р.) і «Шкільний устав» (1804 та питання проведення шкільних екскурсій.	наук. повід.	1	
12.	Освоєнні Північноамериканського узбережжя. Діяльність Г.І. Шліхова та Російсько-Американської компанії.	наук. повід.	1	
13.	Історія організацій перших кругосвітніх плавань у Російській імперії.	наук. повід.	1	
14.	Діяльність «Асоціації для сприяння відкриття внутрішніх областей Африки».	наук. повід.	1	
15.	Діяльність та експедиції Вівіана Ернеста Фукса (1957 – 1958 рр.).	наук. повід.	1	
16.	. Історія пошуку з Атлантичного океану в Тихий через північні моря. Експедиції Карла Вайпрехта (1838 – 1881 рр.).	наук. повід.	1	
17.	Діяльність Юліуса фон Пайєра (1842 – 1915 рр.) та відкриття Землі Франца-Йосіфа.	наук. повід.	1	
18.	Перші спроби дістатись Північного полюсу: експедиції В. Паррі, Джорджа Де-Лонга (1844 – 1881 рр.), Ф. Нанесена.	наук. повід.	1	
19.	Історія будівництва Транссибірської магістралі та розвиток туризму у Сибіру і на	наук. повід.	2	

	Далекому Сході			
20.	Міжнародна компанія «Вагон-Лі і Великий Європейський експрес». Східний експрес» і його роль у розвитку туризму	наук. повід.	2	
21.	Будівництво залізниці , що з'єднала узбережжя Атлантичного та Тихого океанів та розвиток туризму у США в середині XIX ст.	наук. повід.	2	
22.	Діяльність лідера сучасних залізничних круїзів - компанія «Орієнт-Експрес»	наук. повід.	2	
23.	Відродження систему круїзного судноплавства на кораблях середніх розмірів у 70-х роках.	наук. повід.	2	
24.	Створення системи круїзного відпочинку на сучасному етапі.	наук. повід.	2	
25.	Туристична діяльність ЧМП	наук. повід.	2	
26.	Історія та основні напрямки вітчизняного аеробудування на початку XX ст..	наук. повід.	2	
27.	Діяльність та винаходи українських авіаконструкторів.	наук. повід.	2	
28.	Розвиток галузі гостинності у Швейцарії.	наук. повід.	2	
Усього годин			38	

Індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ)

Мета індивідуального науково-дослідного завдання полягає в набутті навичок роботи з текстами історичних джерел та спеціальною науковою літературою. Важливим є і факт застосування студентами біографічного методу при виконанні індивідуального науково-дослідного завдання.

Завдання: протягом вивчення курсу студент повинен обов'язково прочитати одно з джерел та одну з монографій за вибором, скласти короткий анотований опис.

№ з/п	Назва теми	Рекомендовані монографії ¹ (номер у переліку до курсу)	Історичні мапи	Кількість годин	
				Д	З
1	Юрій Дрогобич – ректор Болонського університету XV ст. та освітній туризм.	2, 4, 18, 29		2	
2	Арріан Флавій та його «Опис мандрів по Понту Евксинському».	1, 4, 9, 11, 13		2	
3	Франческо Петрарка підкорення вершини Монте-Ванту (1912 м) у Приморських Альпах і вплив мандрів на літературна діяльність	1, 5, 9, 16		2	
4	Руал Амундсен та його діяльність	4, 5, 7, 10, 16, 22		2	
5	Джордж Гордон Байрон і літературні джерела мандрів у романі «Дон Жуан». Мандри Джона Байрона	4, 5, 7, 10, 16		2	
6	Бедекер Карл и його вказівник для туристів	1, 4, 9, 16		2	
7	Жак-Ів Кусто та його внесок у розвиток туризму	1, 4, 34, 38, 42		2	
8	Жан Жак Елізе Реклю і	1, 4, 9, 16, 42		2	

¹Вибір джерела для опрацювання може здійснюватися на власний вибір студента з числа запропонованих до всього курсу історичних джерел.

	його твори: «Земля і люди. Загальна географія» та «Людина і Земля».				
9	Життя, діяльність та відтворення у літературі мореплавної експедиції Георгія Львовича Брусилова на шхуні «Свята Анна».	1, 4, 7, 18, 22, 32		2	
10	Йоганн Людвиг Буркхардт та його щоденники: «Мандри до Аравії», «Нотатки про бедуїнів», «Мандри по Нубії»	1, 4, 9, 16		2	
11	Олексій Іванович Бутаков (1816 – 1869 гг.) та експедиції по Аральському морю, рікам Сирдар'я и Амудар'я. Іван Іванович Бутаков - плавання 1852 – 1855 гг. на фрегаті «Паллада» під командуванням І. С. Унковського.	1, 18, 32, 38		2	
Усього годин:				22	

Методичні рекомендації до написання курсових робіт

Тематика курсових робіт може бути присвячена широкому спектру питань, які б удосконалили знання студентів із курсу «Історія туризму». Зазначимо, що при виборі тематики наукового дослідження студент повинен у великій мірі враховувати свої особисті уподобання. По-перше, він має визначитись з загальним напрямком досліджень у сфері «Історії туризму». Тобто, вирішити питання про те, буде дослідження аналізувати проблеми міжнародного чи регіонального туризму, з'ясувати який саме період часу буде розглянутий. Зазначимо, що курсова робота може розглядати питання про розвиток туризму у окремому регіоні, висвітлювати питання розвитку різних видів туризму, розглядати особливості розвитку цієї галузі у різні історичні періоди, аналізувати внесок видатних діячів, які мали вплив на розвиток туристичної діяльності, висвітлювати маловідомі сторінки регіонального та міжнародного туризму тощо.

Орієнтовний список тем курсових робіт

Особливості розвитку культурного туризму в ...(регіон, період).

Провідні напрями використання рекреаційних ресурсів (регіон).

Пам'ятки монументальної архітектури на території (регіон) як об'єкти туристичної діяльності.

Розвиток мережі музейних закладів у системі туристичної інфраструктури (регіон).

Розвиток зеленого туризму в (регіон, період).

Традиції і звичаї в системі масового туризму (регіон, період).

Замки (регіон): туристичний потенціал та його використання.

Розвиток фестивального руху як об'єкт туристичної діяльності.

Місто (...) – туристичний цент: історико-культурна характеристика.

Монастирі (регіон) та їх роль у розвиненні туристичної галузі.

Музеї (регіон) як елемент культурного туризму.

Перспективні напрямки розвитку туризму (регіон).

Особливості розвитку туризму у (країна) в (хронологічний період).

Діяльність (історична особа) як важливий елемент розвитку туристичної галузі (період).

Контрольні питання до іспиту

1. Розкажіть про перші морські експедиції давніх єгиптян та фінікійців.
2. Який внесок у розвиток сфери подорожей зробили стародавні полководці?
3. Яким чином відбувалося становлення туристської інфраструктури в стародавньому світі?
4. Визначте основні види подорожей в епоху античності.
5. Назвіть особливості розвитку сфери туризму і подорожей характерні для Стародавнього Сходу.
6. Який внесок у розвиток подорожей зробили жителі Північної Європи в епоху раннього Середньовіччя?
7. Розкажіть про розвиток та особливості паломництва у Середні віки.
8. Охарактеризуйте особливості подорожі в Європі в епоху Середньовіччя.
9. Розкажіть про арабських мандрівників Середньовіччя.
10. Назвіть основні аспекти розвитку сфери туризму та подорожей на території Київської Русі.
11. Розкажіть про відмінні риси подорожей у часи монголо-татарського ярма.
12. Назвіть основні передумови початку епохи Великих географічних відкриттів.
13. Розкажіть про мали португальські дослідницькі експедиції в епоху Великих географічних відкриттів.
14. Розкажіть про освоєння Америки іспанськими конквістадорами.
15. Перелічіть основні напрямки торгово-дослідницьких і колонізаційних експедицій голландців у XVI ст.
16. Розкажіть про основні напрямки торгово-дослідницьких і колонізаційних експедицій англійців і французів у XVI ст.
17. Розкажіть про особливості освоєння Сибіру.

18. Розкрийте сутність поняття «транспортна революція».
19. Розкажіть, яку роль у становленні і розвитку туроператорської справи зіграв Томас Кук.
20. Визначте, чим характеризувався процес розвитку гірського руху в Європі в XIX – п.п. XX ст.
21. Розкажіть про особливості розвитку гірського туризму у Російській імперії у XIX – п.п. XX ст.
22. Охарактеризуйте діяльність перших туристсько-екскурсійних організацій у Російській імперії.
23. Чим характеризувалася туристсько-екскурсійна діяльність на Західній Україні в XIX ст.?
24. Охарактеризуйте особливості розвитку туризму у Західній Україні на початку XX ст.
25. У чому полягає сутність російських дослідницьких експедицій XVIII ст.?
26. У чому полягає сутність російських дослідницьких експедицій XIX ст.?
27. Розкажіть про Російсько-Американську Компанію.
28. Назвіть найбільш відомих мандрівників-дослідників Африки.
29. Розкажіть про особливості освоєння Австралії.
30. Що Вам відомо про арктичні експедиції XIX – п.п. XX ст.?
31. Розкажіть про антарктичні експедиції.
32. Розкрийте сутність поняття «транспортна інфраструктура туризму».
33. Надайте характеристику основним видам транспорту в туризмі.
34. Яким чином відбувалося становлення залізничного транспорту в XIX – п.п. XX ст.?
35. Охарактеризуйте історію автомобілебудування.
36. Розкажіть про те, яке значення автотранспорт мав для розвитку туризму.
37. Розкажіть, яким чином відбувався розвиток круїзного напрямку в туризмі.
38. Дайте характеристику еволюції повітряних транспортних засобів.
39. Яким чином відбувалося становлення авіаційного транспорту?
40. Розкажіть про напрямки діяльності видатних вітчизняних авіабудівників.

41. Яким чином відбувався розвиток міжнародного туризму в країнах Північної Америки наприкінці XIX – початку XX ст.?
42. Охарактеризуйте найбільш популярні європейські туристські центри початку XX ст.
43. Визначте основні тенденції, характерні для туризму у другій половині XX ст.
44. Розкажіть, які чинники вплинули на стрімкий розвиток туризму у другій половині XX ст.
45. Дайте характеристику особливостям розвитку міжнародного туризму в країнах соціалістичного табору в 1960 – 1970 рр.
46. Назвіть головні туристські центри другої половини XX ст.
47. Розкажіть про історію створення ВТО.
48. Розкажіть про географічні об'єкти, які знаходилися під особливою увагою перших радянських науково-дослідних експедицій?
49. Яким чином відбувалося становлення туристсько-екскурсійної діяльності в СРСР в 20-ті роки XX ст.?
50. Визначте основні особливості діяльності перших радянських туристських організацій (ТПТ, Радтур, ТПТЕ).
51. Розкажіть про особливості створення та діяльність ЦТЕУ.
52. Визначте особливості функціонування сфери туризму й екскурсій в Україні в 1920 – 1930 рр.
53. Як відбувалося відновлення туристської інфраструктури в післявоєнні роки у Європі?
54. Розкажіть про особливості відновлення туристської інфраструктури СРСР в післявоєнні роки.
55. Яким чином розвивався туризм у СРСР в період «хрущовської відлиги»?
56. Яким чином відбувалося формування структури управління сфери туризму в СРСР в 1960-ті роки?
57. У чому полягала діяльність ЦРТЕ?
58. Визначте, в чому суть планового та самодіяльного туризму.

59. Чим характеризувався іноземний туризм в 1960 – 1980 рр.?
60. Як організовувався молодіжний туризм в СРСР?
61. Розкажіть про роль «шестидесятників» у розвитку туризму.
62. Розкажіть про створення та розвиток системи організованого відпочинку в СРСР.
63. Розкажіть про особливості підготовки професійних кадрів в сфері туризму в СРСР.
64. Охарактеризуйте сутність негативних процесів, що виявилися у сфері туризму СРСР в другій половині 80-х років XX ст.
65. Дайте характеристику нормативно-законодавчій базі туризму в Україні.
66. Охарактеризуйте, яким чином відбувалося формування системи управління туризмом в Україні.
67. Визначте основні тенденції розвитку ринку туристських послуг в Україні.
68. Розкажіть про основні тенденції розвитку вітчизняного ринку готельних послуг.
69. Розкажіть про особливості і перспективи розвитку туризму в Україні.
70. Розкажіть про роль європейської інтеграції у розвитку туризму.

Словник термінів до курсу «Історія туризму»

Абориген – корінний мешканець країни, будь-якої місцевості.

Автохтонне – початкове, споконвічне населення країни; інакше аборигени.

Аннали – річні зведення (вид хроніки), що відрізняються стислою формою викладу подій.

Антропогенний – той, що виник за участю людини.

Антропологія – біологічна наука про походження і еволюцію фізичної організації людини.

Артефакт – штучно, спеціально створений предмет (людиною).

Аскет – релігійний подвижник, пустельник.

Бар – підприємство громадського харчування, де проводиться виготовлення і реалізація широкого асортименту змішаних, міцних алкогольних, слабоалкогольних і безалкогольних напоїв, закусок, десертів, кондитерських і булочних виробів; створення умов для їх споживання біля барної стійки або в залі.

Віадук – міст, по якому проходить ділянка дороги в місці перетину її з яром, ущелиною, долиною річки, іншою дорогою і т.п.

Доместикації – одомашнення рослин і тварин.

Друїди – жерці у стародавніх кельтів Галлії, Британії та Ірландії, які виконували також і судові функції.

Експансіонізм – розширення сфер впливу шляхом захоплення нових територій, дипломатичного тиску або економічними методами.

Еміграція – переселення з будь-якої країни в іншу, що викликається різними причинами (економічними, політичними, релігійними та ін.); сукупність емігрантів, які проживають в будь-якій країні.

Ендемічний (ендемичний) – місцевий, властивий даній місцевості

Зіккурати – ступінчасті піраміди, що будувалися в Стародавньому Дворіччі.

Ідальго і Кабальєро – категорії дворянства в середньовічній Іспанії. Ідальго (ісп. - «син має щось») – представники дрібного лицарства, яке складало велику частину конкістадорів. Кабальєро (ісп. - «вершник») – представники середнього дворянства.

Імміграція - (вселення) в'їзд іноземців в будь-яку країну на постійне місце проживання.

Імунітет – в феодальному праві Західної Європи сукупність прав феодала здійснювати у своїх володіннях деякі державні функції (суд, збір податків і ін.) Без втручання центральної влади.

Інвазії – навала, напад.

Інвестиція – довгострокове вкладення капіталу в будь-яке підприємство чи справу.

Інтерактивні – здатність сприймати, включати в себе елементи інших культур, взаємодіяти з ними.

Іригація – штучне зрошення полів.

Їдальня – підприємство громадського харчування, де проводиться виготовлення кулінарної продукції (сніданки, обіди, вечері) для різних груп (робочих, школярів, туристів та ін.) та створенні умови для реалізації і організації їх споживання

Каботажне плавання – судноплавство поблизу берега або між портами однієї держави.

Касік – племінний вождь індіанців.

Кафе – підприємство громадського харчування, де проводиться виготовлення і реалізація різноманітних виробів і напоїв в обмеженому в порівнянні з рестораном асортименті і з урахуванням спеціалізації; створення умов для їх споживання.

Класогенез – поява і розвиток класів в суспільстві.

Конвергенція – сходження, зближення.

Конкістадори – учасники іспанських завоювань в Центральній і Південній Америці в кінці XV - XVI ст.

Консолідація – зміцнення, згуртування, об'єднання будь-яких груп, організацій для посилення боротьби за спільні цілі.

Конфесійний – церковний, віросповідний.

Концесія – дозвіл, поступка; договір на здачу державою в експлуатацію приватним підприємцям, іноземним фірмам промислових підприємств або ділянок землі з правом видобутку корисних копалин, будівництва різних споруд; саме підприємство, організоване на основі такого договору.

Ксилографії – гравюра на дереві, відбиток з такої гравюри.

Легітимний – законний.

Лендлорд – у феодальній Англії великий землевласник; пізніше - великий землевласник.

Маргінал (що знаходиться на краю) – людина, що не має чітких характеристик приналежності до якого-небудь класу або соціального прошарку, групи.

Ментальність – світосприйняття.

Міграція – переселення, переміщення населення; всередині країни - внутрішні міграції населення; з однієї країни в іншу - зовнішні міграції населення.

Монотеїзм – єдинобожжя, релігія, що визнає єдиного бога (протилежність політеїзму).

Ойкумена – населена людиною частина землі.

Олігархія – політичне і економічне панування, правління невеликої групи найбагатших і найвпливовіших людей в державі.

Олімпіонік – переможець на Олімпійських іграх.

Орографія – опис різних елементів рельєфу з точки зору їх конфігурації, розмірів і напрямки.

Парціпація – відділення, розділення на частини, складові.

Піктографія – малюнок, коли предмети, події і дії зображуються за допомогою умовних знаків – піктограм.

Поліс – місто-держава в Стародавній Греції.

Політеїзм – багатобожжя, релігія, заснована на вірі в багатьох богів (протилежність монотеїзму).

Політогенез – поява і становлення держави.

Поліетнічність – багатонаціональність.

Популяція – сукупність особин одного виду, що населяють певну територію, і в більшій чи меншій мірі ізольована від інших таких же сукупностей. Елементарна одиниця еволюційного процесу.

Привласнююче господарство – в первісному суспільстві базується на полюванні і збиранні.

Резерват (резервації) – в США, ПАР, Австралії, Канаді, Бразилії - території для насильницького поселення корінного населення (наприклад, індіанців), вид расової дискримінації.

Рекреаційний – призначений для відпочинку, відновлення сил.

Репрезентативний – представницький, характерний.

Ресторан – підприємство громадського харчування, де проводиться виготовлення, реалізація та організація споживання широкого асортименту страв і виробів. Послуги надаються кваліфікованим виробничим і обслуговуючим персоналом в умовах підвищеного комфорту і матеріально-технічного оснащення в поєднанні з організацією дозвілля.

Ретроспективний – звернений до минулого, присвячений розгляду минулого.

Рудимент – пережиток зниклого явища.

Сакралізація – обожнювання.

Сатрапи – військово-адміністративний округ (провінція) в стародавньому Перському царстві, керований сатрапом.

Синолог – вчений, який займається китаєзнавством.

Страти – суспільний прошарок, група людей, об'єднана будь-якою загальною соціальною ознакою (майновою, професійною, освітньою).

Стратифікація – розподіл суспільства на численні соціальні верстви - страти.

Суверенітет – повна незалежність держави від інших держав

Теогонія – міфи про походження богів.

Теократія – форма правління, при якій політична влада належить духовництву, церкви.

Топонім – географічна назва.

Трактир (від польського слова «тракт» - дорога) – підприємство харчування, що обслуговує офіціантами, розташоване при дорозі, з широким асортиментом закусок, гарячих перших і других страв і буфетної продукцією. Трактири були фешенебельними - для багатих і дешеві - для бідних.

Уніфікація – приведення чогось до єдиної системи, форми, до однаковості.

Урбанізація – будівництво і зростання міст.

Факторія – торгова контора і поселення, що організовуються купцями в колоніальних країнах або віддалених районах.

Флористика – наука про рослини (найчастіше квіти)

Фратрії – підрозділ племені, що представляє собою сукупність кількох родів, які здебільшого походять від одного роду.

Хадж – паломництво в Мекку до мусульманської святині Кааби або в Медину до гробу Мухаммеда, що вважається у мусульман подвигом благочестя.

Харчевня – підприємство харчування, в якому можна було скуштувати перші і другі страви, закуски, а також випити горілки.

Хроніки – запис історичних подій у хронологічній послідовності (на Русі - літописи).

Целібат – обов'язкова безшлюбність католицького духовенства

Чайна – підприємство харчування, в якому торгували тільки другими стравами і буфетної продукцією (без алкогольних напоїв). Чай подавався зазвичай в двох чайниках: один – для окропу, а інший – для заварки.

Рекомендована література

Базова

Підручники та учбові посібники

1.Абрамов В.В., Тонкошкур М.В. История туризма. – Х.: ХНАГХ, 2005. – 312 с.

2.Парфіненко А.Ю. Туристичне країнознавство: Навчальний посібник. - Харків: Бурун Книга, 2009. – 288 с.

3. Сокол Т.Г. Основы туристической деятельности: учебник / Т.Г. Сокол – К.: Грамота, 2006. – 264 с.

4. Соколова М.В. Истори я туризма / М.В. Соколова – М.: «Академия», 2004. – 352 с.
5. Устименко Л.М. Історія туризму: навчальний посібник / Устименко Л.М., Афанасьєв І.Ю. – К.: Альтерпрес, 2008. – 354 с.
6. Федорченко В.К., Дьорова Т.А. Історія туризму в Україні: навч.посібник / В.К.Федорченко, Т.А. Дьорова -К. : Вища шк. ,2002. – 195 с.: іл.

Додаткова

7. Авадьяева Е.Н., Зданович Л.И. 100 великих мореплавателей. – М., 2000. – 512 с.
8. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування: Монографія. – К.: Вид.-поліграф. центр «Київський університет», 2001. – 395 с.
9. Бейдик О.О. Словник-довідник з географії туризму, рекреалогії та рекреаційної географії. – К.: 1998. – 130 с.
10. Большой глоссарий терминов международного туризма. – 3.изд., доп. и перераб. – СПб.; М.: Невский Фонд; Издательский дом Герда, 2006. – 936с.
11. Гацунаев Н.К. Географы и путешественники. – М.: Рипол Классик, 2001. – 576 с.
12. Годы и тропы: К пятидесятилетию харьковского туризма / В.В. Абрамов (Отв. ред.). – Харьков: РА, 2000. – 332 с.
13. Дитмар А.Б. От Птолемея до Колумба. – М.: Мысль, 1989. – 253 с.
14. З історії вітчизняного туризму: Зб. наук. ст. – К.: ФПУ, Ін-т туризму, 1997. – 280 с.
15. Дюбанькова Т.Д. Особливості сучасної регіональної політики ЄС. / Регіон: стратегія і пріоритети. - 2007. - № 5. - с. 52-57.
16. Квартальнов В.А. Иностранный туризм. – М.: Финансы и статистика, 1999. – 312 с.

17. Келлерман Б. По персидским караванным путям / Пер. с нем. Р. Ландау. – М.-Л., 1930. – 160 с.
18. Крючков А.А. История международного и отечественного туризма. – М.: ВШТГ, НОУ Луч, 1999. – 102 с.
19. Кун Л. Всеобщая история физической культуры и спорта / Пер. с венг. И.П. Абоимова. – М.: Радуга, 1982. – 400 с.
20. Левковська Л., Чабан Р., Мінін Г. Стан і перспективи розвитку туризму та готельного бізнесу в Україні // Економіка України. – 2003. - №6. – С. 31 – 36.
21. Магидович І.П., Магидович В.І. Очерки по истории географических открытий: В 5 т. – 3-е изд. – М., 1982 – 1986. – 222 с.
22. Мирошникова В.В., Мирошников В.В. 100 знаменитых путешественников. – Харьков: Фолио, 2004. – 512 с.
23. Муромов И.Л. 100 великих путешественников. – М.: Вече, 2003. – 656с.
24. Міжнародний молодіжний туризм в Україні (70–80-ті роки ХХ ст.) – К.: Ін-т історії України НАН України, 2002. – 58 с.
25. Правове регулювання туристичної діяльності в Україні: 36. нормативноправових актів / Під заг. ред. проф. В. К. Федорченка. – К.: Юінком-Інтер, 2002. – 350 с.
26. Сокол Т.Г. Характеристика структури туристичної галузі СРСР в 70–80-х рр. ХХ ст. // Туристично-краєзнавчі дослідження. – Вип. 1: Матеріали ІІІ Всеукр. наук.-практ. конф. «Туризм в Україні: економіка та культура»: У 2-х ч. – К., 1998. – Ч. 2. – С. 230–250.
27. Толочко П. П. Київська Русь. – К.: Абрис, 1996. – 350 с.
28. Туризм, гостеприимство, сервис: Словарь-справочник. – М.: Аспект-Пресс, 2002. – 367 с.
29. Туристсько-краєзнавчі дослідження. Вип. 3. – К.: Ільченко, 2000. – 286 с.

30. Туристична експедиція радянської молоді «Моя Батьківщина – СРСР» та діяльність українського бюро «Супутник» по її проведенню (1972-1987 рр.) // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки: Зб. наук. праць. – Вип. Спеціальний. – К.: Ін-т історії України, УАІН, Національний аграрний ун-т, 2002. – С. 237–249.

31. Уокер Джон Р. Введение в гостеприимство: Учеб. пособие. – М.: Юнити-Дана, 2002. – 607 с.

32. Усыкин Г.С. Очерки истории российского туризма. – СПб.: Издательский дом Герда, 2000. – 224 с.

33. Федорченко В. К. Гостиничный и ресторанный бизнес: история и перспектива // Гостиничный и ресторанный бизнес. – 2001. - №1. – С. 16 – 19; №2. – С. 29 – 34; №3. – С. 16 – 21.

34. Федорченко В.К., Мінін І.М. Туристський словник-довідник: Навч. посібник. – К.: Дніпро, 2000. – 160 с.

35. Федорченко В.К. Туризм на порозі ХХІ століття // Гостиничний бізнес. – 2000. - №1. – С. 6 – 11.

36. Харден Д. Финикийцы. Основатели Карфагена/Пер. с англ. Л.А.Игоревского. – М.: ЗАО «Изд-во Центр-Полиграф», 2002. – 263 с.

37. Цибух В. Туризм в Україні: проблеми та перспективи // Економіст. – 2000. - №6. – С. 34 – 35.

Нотатки та щоденники мандрівників. Художня література.

Берг Л. С. Великие русские путешественники. М.; Л., 1950.

Берлянт А. М. Образ пространства: карта и информация. М., 1986.

Вавилов Н. И. Пять континентов. Л., 1987.

Верн Ж. История великих путешествий: В 3 кн. / Пер. с фр. М., 1993. Книга первая: Открытие земли. Книга вторая: Мореплаватели XVIII в. Книга третья: Путешественники XIX века.

Вязов Е. И. Васко да Гама. Первооткрыватель морского пути в Индию. М., 1956.

Гаретовский А. Д. По следам Афанасия Никитина 500 лет спустя. М., 2000.

Гейне Г. Путевые картины. Путешествие по Грацу
[//http://lib.ru/POEZIQ/GEJNE/garc1.txt](http://lib.ru/POEZIQ/GEJNE/garc1.txt)

Геродот. История: В 9 кн. / Пер. Г. А. Стратановского. М., 1999.

Гуляев В. И. Доколумбовы плавания в Америку: мифы и реальность. М., 1991.

Гумилев Я. С. Открытие Америки. Собр. соч.: В 3 т. М., 1994.

Дэфо Д. Приключения Робинзона Крузо
[//https://lib.misto.kiev.ua/PRIKL/DEFO/crusoeall.dhtml](https://lib.misto.kiev.ua/PRIKL/DEFO/crusoeall.dhtml)

Дэфо Д. Дальнейшие приключения Робинзона Крузо. М., 1996.

Дюма А., Доза А. Путешествие в Египет. М., 1989.

Забелин Я. М. Путешествие в национальный парк. М., 1990.

Зайчиков В. Т. Путешественники Древнего Китая и географические исследования в Китайской Народной Республике. М., 1955.

Записки русских путешественников XVI—XVII вв. М., 1988.

Заповедными тропами зарубежных стран / Отв. ред. А. Г. Банников. М., 1978. Зикмунд М., Ганзелка И. Перевернутый полумесяц / Сокр. пер. с чеш. М., 1963.

Керам К В. Первый американец. Загадка индейцев доколумбовой эпохи / Пер. с нем. М., 1979.

Киссель В. П. Открыватели мира. Замечательные путешественники, исследователи, первопроходцы. Минск, 2000.

Кленгель-Брандт Э. Путешествие в Древний Вавилон. М., 1989.

Книга Марко Поло / Пер. со старофр. / Ред. и вст. ст. И. П. Машцовича. М., 1955. Колумб. Ливингстон. Стэнли. А. Гумбольдт. Пржевальский / Сост. и общ. ред. Н.Ф. Болдырева. Челябинск, 1995.

Коткин А. В. От зоопарка к зоопарку по Европе. М., 2001.

Краса М. Самое многолюдное паломничество в мире // Боги, брахманы, люди / Пер. с чеш. М., 1969.

Крестовский В. Р. В дальних водах и странах. М., 2002

Кук Джемс. Путешествие к Южному полюсу и вокруг света. М., 1948.

Ливингстон Д. Путешествия и исследования в Южной Африке. М., 1955.

Миклухо-Маклай Я. Я. Путешествие на Берег Маклая. М., 2001.

Монте П. Повседневная жизнь египтян во времена великих фараонов / Пер. с фр. М., 2000.

Монтень М. Опыты. / Пер. с фр. М., 1991.

Никитин Афанасий. Хождение за три моря Афанасия Никитина. 1466—1472 гг. / Пер. на совр. рус. язык и комм, под ред. Б. Д. Грекова и В. П. Адриановой-Перетц. Л., 1948.

Путешествия Христофора Колумба. Дневники. Письма. Документы . Пер. с исп., комм. Я. М. Света / Под ред. И. П. Магидовича. М., 1956.

Райт Дж. К. Географические представления в эпоху Крестовых походов: Исследование средневековой науки и традиций в Западной Европе / Пер. с англ. М., 1988.

Раквитц Э. Чужеземные тропы, незнакомые моря. М., 1969.

Рамсей Р. Открытия, которых никогда не было / Пер. с англ. М., 1982.

Руссо Ж.-Ж. Юлия, или Новая Элоиза // Руссо Ж.-Ж. Соч.: В 3 т. М., 1976.

Сабатини Р. Колумб. Бурканьер его Величества // <http://librebook.me/kolumb>

Свет Я. М. По следам путешественников и мореплавателей Востока: Очерки. М., 1955.

Свет Я. М. По следам путешественников и исследователей: Биографический словарь. М., 1966.

Свет Я. М. Джемс Кук. М., 1979.

Свет Я. М. История открытия Австралии и Океании. М., 1966.

Сенкевич Ю. А. На «Ра» через Атлантику. М., 1981.

Скарбек Я. За Тридевять земель. М., 1988.

Стендаль Ф. Записки туриста. (Любое издание).

Стерн Л. Сентиментальное путешествие по Франции и Италии / Пер. с англ. СПб., 2000.

Сутормин А. Г. Ермак Тимофеевич (Аленин Василий Тимофеевич). Иркутск, 1981.

Таборов М. Наши прадедушки тоже умели отдыхать // Путешественник. М., 1977. № 1.

Твен Марк. «Простак за границей», «Пешком по Европе»
//<https://www.litmir.me/br/?b=93333>

Флобер Г Путешествие на Восток. Путевые заметки / Пер. с фр. М., 1995.

Форстер Г. Путешествия вокруг света: Пер. с нем. М., 1986

Ресурси мережі Internet

Всесвітня рада по туризму і подорожам
(TheWorldTravel&TourismCouncil)http://www.wttc.org/eng/Tourism_Research/Economic_Data_Search_Tool/index.php

Сайт державної туристичної адміністрації. –<http://www.tourism.gov.ua/>

Сайт з інформацією про розвиток світового туризму. –<http://www.world-tourism.org/>

Основні показники розвитку туризму. 2005-2010 рр. / Видання Всесвітньої туристської організації ООН. - <http://www.unwto.org/>

Центр міжнародного туризму <http://worldwidetour.ru>

ЮНВТО (<http://www.wtoelibrary.org/content/v486k6/?v=search>)

Euromonitor International http://www.euromonitor.com/Travel_And_Tourism